

Edyta Sadowska

Edukacja europejska z elementami wielokulturowości w edukacji wczesnoszkolnej : zestawienie literatury z lat 1999–2007 - wybór

Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce : kwartalnik dla nauczycieli nr 3,
93-104

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

oblicza islamu, poszukiwanie tego, co łączy – to wielkie zadanie wszystkich starań o pokój między religiami i narodami.

Przedstawiony w pracy M. J. Żmichrowskiej dialog chrześcijańsko-muzułmański, w relacji do instytucji małżeństwa i rodziny w dwóch wielkich systemach religijnych, wprowadza w samą istotę zagadnienia, słusznie kojarzoną z poszukiwaniem punktów odniesienia.

To wnikliwe studium stanowi cenną pozycję wśród wydawnictw naukowych i zapewne przyczyni się do poznania kulturowych relacji, odmienności i podobieństw między islamem i chrześcijaństwem.

Aleksandra Siedlaczek-Szwed

dr Edyta Sadowska
Akademia im. J. Długosza w Częstochowie

EDUKACJA EUROPEJSKA Z ELEMENTAMI WIELOKULTUROWOŚCI W EDUKACJI WCZESNOSZKOLNEJ ZESTAWIENIE LITERATURY Z LAT 1999–2007 – WYBÓR

Jesteśmy świadomi niewyobrażalnych zmian, jakie zachodzą w nauczaniu w polskiej szkole, zmian podyktowanych tempem życia, rozwojem cywilizacyjnym, dostępem do informacji, a nade wszystko przynależnością do krajów Unii Europejskiej. Należy pamiętać, iż już od lat 70. Unia Europejska, Rada Europy i niektóre państwa europejskie zwróciły uwagę na intensyfikację wprowadzania treści proeuropejskich do szkolnych programów nauczania, a rozwój edukacyjnych treści nauczania zyskał miano „europejskiego wymiaru nauczania”. W Polsce dopiero po roku 1989 zaistniały warunki do realizacji ww. treści, natomiast pojęcie

„edukacja europejska” oficjalnie zaistniało po wprowadzeniu reformy edukacyjnej w 1999 roku¹.

Najistotniejsze w edukacji europejskiej wydaje się, oprócz wprowadzania treści związanych z nauczaniem historii Europy i przybliżania nazewnictwa oraz form działania instytucji Unii Europejskiej, kształtowanie postaw otwartych na wartości i duchowy wymiar przestrzeni europejskiej, kształtowanie świadomości i osobowości europejskiej. Należy pamiętać jednakże o tym, że tożsamość polska nie wyklucza tożsamości europejskiej i pozwala jej wybrać zdecydowanie wielowymiarowy i wielokulturowy charakter.

Proponowane w wyborze zestawienie bibliograficzne na temat edukacji europejskiej z elementami wielokulturowości jest próbą odpowiedzi, jak integrować, łączyć i realizować wymagania programowe poszczególnych przedmiotów szkolnych z treściami ścieżki oraz w jaki sposób poszerzać wiedzę uczniów w ramach zajęć pozalekcyjnych. Opracowanie zawiera: programy edukacji europejskiej, konспекty i opracowania metodyczne oraz materiały pomocnicze o charakterze ogólnym. Uwzględniono najciekawsze materiały z książek i czasopism.

Artykuły z czasopism

1. Adamska-Chudzińska M.: *Refleksja nad europejskim modelem edukacji* // Nowe w Szkole – 1998/1999, nr 10, s. 6–8
2. Aftański A.: *Z komputerowym „prawem jazdy” (ECDL) do Europy* // Nowe w Szkole – 2003, nr 4, s. 16–18
3. Akamović E.: *Unia Europejska w naszych oczach* // Języki Obce w Szkole – 2002, nr 5, s. 78–81
4. Ambrosewicz-Jacobs J., Małecki M.: *„Narysuj Siebie, Żyda, Cygana...”* // Języki Obce w Szkole – 2001, nr 6, s. 97–107
5. Apollo K.: *Dzień Europejski – apel* // Wszystko dla Szkoły – 2002, nr 12, s. 12
6. Asyngier-Kozieł A.: *Edukacja regionalna a edukacja narodowa i europejska* // Język Polski w Szkole IV–VI – 2004/2005, nr 4, s. 7–20
7. Bajer M.: *Czy zabrać Marzannę do Genewy?* // Polonistyka – 2004, nr 2, s. 37–42
8. Barszczewski B.: *Konkurs europejski* // Nowe w Szkole – 2000/2001, nr 10, s. 15–16
9. Bartz B.: *Interkulturowa edukacja wobec wizji światowego społeczeństwa* // Notatki Płockie – 2004, nr 2, s. 44–51
10. Bernacki B.: *Między koleracją a ścieżkami międzyprzedmiotowymi* // Języki Obce w Szkole – 2004, nr 4, s. 131–136
11. Bich G.: *Festival piosenki europejskiej: scenariusz festiwalu „Od Częstochowy do San Remo”* // Wszystko dla Szkoły – 2003, nr 10, s. 7–8
12. Bogusz A.: *Jaka jesteś Wspólnota?* // Ekoświat – 2001, nr 5, s. 35

¹ Szerzej na ten temat por.: *Edukacja europejska w polskiej szkole – materiały*, wybór i przygotowanie A. Michalak, K. Morawska, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa 2001.

13. Bohdanowicz L.: *Edukacja europejska* // *Życie Szkoły* – 2003, nr 1, s. 34–36
14. Bojarczyk A., Chrostowska A., Zalewska E.: *Jest jedna Europa, a w niej My: projekt zajęć pozalekcyjnych dla szkoły podstawowej* // *Wszystko dla Szkoły* – 2004, nr 6, s. 12–13
15. Bosacka E.: *Szkolne prezentacje europejskie – Francja* // *Wszystko dla Szkoły* – 2002, nr 12, s. 9–10
16. Brodowicz L.: *Edukacja europejska na co dzień w naszej szkole* // *Dyrektor Szkoły* 2002, nr 6, s. 21–23
17. Butryn D.: *Możliwości realizacji ścieżki edukacja europejska z wykorzystaniem programów multimedialnych* // *Geografia w Szkole* – 2000, nr 4, s. 211–215
18. Cęglarz B.: *Edukacja europejska na serio* // *Kierowanie Szkołą* – 2003, nr 3, s. 1–2
19. Centkowski J.: *Europejska edukacja historyczna XXI wieku* // *Wiadomości Historyczne* – 2004, nr 4, s. 206–213
20. Chmielowska A.: *Europa w ławce szkolnej...* // *Dyrektor Szkoły* – 2002, nr 6, s. 19–20
21. Chrobak St.: *Kultura w edukacji europejskiej – inspiracje chrześcijańskie* // *Wychowanie na co dzień* – 2001, nr 3, s. 10–12
22. Cibor A.: *Unia Europejska: chcemy być z nimi!* // *Języki Obce w Szkole* – 2002, nr 5, s. 75–78
23. Cichoń B., Pinkosz Z.: *Razem w Europie – innowacja pedagogiczna w zakresie edukacji europejskiej* // *Geografia w Szkole* – 2002, nr 3, s. 136–148
24. Czapla E., Józefowska H.: *Co wiesz o Unii Europejskiej: scenariusz międzyszkolnego konkursu dla klas I–III* // *Życie Szkoły* – 2005, nr 5, s. 38–39
25. Czerniak Ewa: *Konkurs „Najlepsi z najlepszych” nt. Unii Europejskiej* // *Poradnik Bibliotekarza* – 2004, nr 5, s. 35–38
26. Czerwiec W.: *Jestem Polakiem i Europejczykiem: program wychowawczo-edukacyjny dla dzieci 6-letnich* // *Wychowanie w Przedszkolu* – 2004, nr 1, s. 40–41
27. Czeszak A.: *Edukacja europejska w mojej szkole* // *Nowe w Szkole* – 2003, nr 4, s. 12–20
28. Czuczko T., Mundryk D., Ordyńczak D.: *Z wizytą u sąsiadów: propozycja scenariusza zajęć dla klasy III* // *Nauczanie Początkowe: kształcenie zintegrowane* – 2004/2005, nr 1, s. 73–78
29. Dams-Lepiarz M.: *Gra dydaktyczna Euronysicig* // *Geografia w Szkole* – 2003, nr 1, s. 38–42
30. Dobrowolska E.: *Propozycja scenariusza zajęć dla klasy III: Wielkanoc w Europie* // *Nauczanie Początkowe: kształcenie zintegrowane* – 2004/2005, nr 1, s. 65–72
31. Drzewiecki M.: *Biblioteka szkolna w społeczeństwie informacyjnym* // *Poradnik Bibliotekarza* – 2001, nr 5, s. 7–8
32. Duboniewicz M.: *Wzajemne przenikanie się kultur* // *Edukacja i Dialog* – 2005, nr 9, s. 53–56

33. Dudek G.: *Lekcje języka niemieckiego z piosenką* // Języki Obce w Szkole – 2004, nr 2, s. 89–92
34. Dyba K.: *Szukać podobieństw, rozumieć różnice – edukacja międzykulturowa w szkole. Jakiej edukacji nam potrzeba?* // Dyrektor Szkoły – 2002, nr 6, s. 11–13
35. Dziuba-Wolting M.: *Europa stereotypów* // Języki Obce w Szkole – 2001, nr 1, s. 18–21
36. Dziurżyńska T.: *Unia Europejska – wspólnota ojczyzn* // Wychowanie w Przed-szkolu – 2005, nr 1, s. 16–19
37. Folwarczna K.: *Edukacja europejska w świetlicy szkolnej* // Problemy Opie-kuńczo-Wychowawcze – 2004, nr 5, s. 20–21
38. Franczak B.: *Edukacja europejska na lekcjach* // Nowe w Szkole – 2004, nr 4, s. 21–22
39. Gajda H.: *Edukacja europejska – formy i metody pracy* // Nowe w Szkole – 2000/2001, nr 4, s. 9–11
40. Gąciarz M.: *Elementy wiedzy o Europie w edukacji wczesnoszkolnej* // Wszystko dla Szkoły – 2004, nr 1, s. 1–5
41. Gąciarz M.: *Dzieci świata* // Życie Szkoły – 2004, nr 5, s. 358–363
42. Gąciarz M.: *Elementy wiedzy o Europie w edukacji wczesnoszkolnej* // Wszystko dla Szkoły – 2004, nr 1, s. 1–5
43. Gliszka A.: *Unia na gwiazdkę: propozycja zajęć dla uczniów klas I–III* // Wszystko dla Szkoły 2000, nr 12, s. 13–15
44. Gościński M., Wilczyńska G.: *Korzenie i skrzydła* [projekt edukacyjny] // Nowe w Szkole – 2003, nr 4, s. II–III [wkładka]
45. Grabowska-Wójcik M., Muda E.: *Come state amici: scenka prezentująca Włochy* // Wszystko dla Szkoły – 2005, nr 7–8, s. 4
46. Graczyk L., Roszak M.: *Edukacja europejska „Wspólna podróż po Europie”* // Nauczanie Początkowe: kształcenie zintegrowane – 2004/05, nr 1, s. 46–56
47. Grącka J.: *Magiczna podróż do Paryża* // Gazeta Szkolna – 2001, nr 25, s. 15
48. Gutowska M.: *Edukacja europejska w szkole: zestawienie adnotowane w wyborze* // Nowe w Szkole – 1999/2000, nr 10, s. 30–31
49. Hamera K.: *Dzień Europy: propozycja konkursu w szkole podstawowej* // Biblioteka w Szkole – 2004, nr 6, s. 18
50. Iwanowska-Maćkowiak M.: *Edukacja europejska w polskiej oświacie* // Nowe w Szkole – 1999/2000, nr 2, s. 2–4
51. Iwanowska-Maćkowiak M.: *Edukacja europejska w polskiej oświacie* // Edukacja i Dialog – 2000, nr 7, s. 8–16
52. Iwanowska-Maćkowiak M.: *Edukacja europejska w polskiej oświacie* // Edukacja i Dialog – 2000, nr 7, s. 8–16
53. Izban A., Strzelec W.: *Edukacja proeuropejska: program autorski* // Nauczanie Początkowe – 2002/2003, nr 3, s. 54–65

54. Jadczał M., Mazur B., Czubowska M.: *Nasz program „Jestem Europejczykiem”* // Nowe w Szkole – 2002, nr 6, s. I–III [wkładka]
55. Jadczał M.: *Integracja europejska w oczach uczniów* // Nowe w Szkole – 2003, nr 4, s. 13–20
56. Jadczał M.: *Negocjacje europejskie w szkole* // Nowe w Szkole – 2002, nr 6, s. I–III [wkładka]
57. Jarosławska B.: *Co to jest Unia Europejska?* // Wszystko dla Szkoły – 2001, nr 2, s. 21–22
58. Jarosławska B.: *Historia integrującej się Europy. Miejsce Polski w Europie* [konspekt] // Wszystko dla Szkoły – 2001, nr 12, s. 22
59. Jaworska-Sęk E.: *Mały Polak – Europejczyk* [program edukacji europejskiej dla klas I–III] // Nowe w Szkole – 2003, nr 4, s. I–II [wkładka]
60. Jaworska-Sęk E.: *Nasze podróże małe i duże po Europie. Wyjeżdżamy do Wielkiej Brytanii. Scenariusz zajęć z edukacji europejskiej dla klasy III* // Wszystko dla Szkoły – 2004, nr 1, s. 12
61. Jaworska-Sęk E.: *Nasze podróże małe i duże po Europie. Wyjeżdżamy do Niemiec. Scenariusz zajęć z edukacji europejskiej dla klasy III* // Wszystko dla Szkoły – 2004, nr 1, s. 13
62. Jaworska-Sęk Elżbieta: *Poznaję Europę poprzez sport: scenariusz zajęć dla klasy II* // Wszystko dla Szkoły – 2005, nr 2, s. 11–12
63. Jaworska-Sęk Elżbieta: *Zjednoczona Europa: jestem Europejczykiem: scenariusz zajęć dla klasy I* // Wszystko dla Szkoły – 2005, nr 2, s. 11
64. Jeżowski A.: *Bliżej Unii Europejskiej* // Dyrektor Szkoły – 2003, nr 1, s. 27–29
65. Jończyk Wiesława: *Pociąg do Rzymu* // Wychowanie w Przedszkolu – 2004, nr 1, s. 42–43
66. Jurgowiak E.M.: *Wizyta w unijnej szkole* // Edukacja i Dialog – 2003, nr 5, s. 66–69
67. Jurkiewicz E.: *Warunki i czas pracy nauczycieli w UE* // Gazeta Szkolna – 2005, nr 14, s. 8–9
68. Kamińska K.: *Edukacja początkowa w krajach Unii Europejskiej* // Edukacja i Dialog – 1998, nr 2, s. 39
69. Kamińska K.: *Zjawisko wielokulturowości w nychowaniu przedszkolnym* // Wychowanie w Przedszkolu – 2002, nr 5, s. 259–266
70. Karpuk M.: *Programy edukacyjne Unii Europejskiej* // Nowe w Szkole – 1999/2000, nr 10, s. 7–13
71. Kasperek K., Kozłowska U., Lubet B.: *Jestem Europejczykiem: [scenariusz zajęć dla klas I–III]* // Życie Szkoły – 2004, nr 5, s. 34–37
72. Keklak M., Zielińska W.: *Edukacja europejska w nauczaniu zintegrowanym. Zajęcia dla klasy II i III zrealizowane metodą projektu* // Wszystko dla Szkoły – 2003, nr 6, s. 8

73. Klefas E., *Metoda projektów w realizacji Dni Europejskich* // Nowe w Szkole – 2003, nr 5, s. I–II [wkładka]
74. Klemba G.: *Europa naszym domem – o działalności Szkolnego Klubu Europejskiego* // Biblioteka w Szkole – 2002, nr 2, s. 11
75. Klim J.: *Propozycja scenariusza zajęć z wykorzystaniem paszportu europejskiego* // Nauczanie Początkowe: kształcenie zintegrowane – 2004/2005, nr 1, s. 57–64
76. Klimaszewska A.: *Przegląd literatury dotyczącej problematyki europejskiej w nauczaniu dzieci i młodzieży* // Nauczanie Początkowe: kształcenie zintegrowane – 2004/2005, nr 1, s. 102–105
77. Koclejda D.: *Edukacja drogą do europejskiego obywatelstwa* // Wiadomości Historyczne – 2001, nr 1, s. 13–16
78. Kopik A.: *Edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna w krajach Unii Europejskiej* // Nauczyciel i Szkoła – 2004, nr 3/4, s. 20–36
79. Kosmala-Gasior T., Szymalska M.: *O Unii niekonwencjonalnie* // Nowe w Szkole – 2000/2001, nr 10, s. 6–7
80. Kośmicka M., Kubiak E.: *Moje rodzinne miasto europejską kuźnią talentów: propozycja turnieju* // Biblioteka w Szkole – 2004, nr 9, s. 12–15
81. Kowalska A.: *Edukacja europejska – jak? gdzie? od kiedy?* // Poliglota. Edukacja językowa dzieci – 2006, nr 2(4), s. 5–14
82. Kracik S.: *Edukacja w krajach Unii Europejskiej* // Nowe w Szkole – 1999/2000, nr 10, s. 2–4
83. Krajewska A.: *Rola wychowania wielopokoleniowego w edukacji wielokulturowej* // Pedagogika Społeczna – 2004, nr 2/4, s. 97–103
84. Lembicz Katarzyna: *Edukacja europejska w programie nauczania klas trzecich* // Życie Szkoły – 2004, nr 5, s. 335–339
85. Lenarcik G.: *Podróż za jeden euro, czyli zwiedzamy kraje Unii Europejskiej* // Wszystko dla Szkoły – 2001, nr 9, s. 6
86. Lewandowska B., Kempa-Bartczak A.: *Jak realizujemy edukację europejską w naszej szkole* // Języki Obce w Szkole – 2003, nr 6, s. 136–140
87. Lewandowska St.: *Europejski Dzień Języków w szkole* // Biblioteka w Szkole – 2004, nr 6, s. 20–21
88. Lewsza H.: *Europejska ścieżka edukacyjna. Wybór literatury dla nauczycieli* // Wszystko dla Szkoły – 2001, nr 1, s. 23–25
89. Lewsza H.: *Europejska ścieżka edukacyjna: wybór literatury dla nauczycieli* // Wszystko dla Szkoły – 2001, nr 1, s. 23–25
90. Lewsza H.: *Szkolne Kluby Europejskie* // Wszystko dla Szkoły – 2002, nr 12, s. 5–6
91. Łapińska E.J.: *Edukacja europejska na zajęciach bibliotecznych: scenariusz zajęć dla klasy III szkoły podstawowej* // Wszystko dla Szkoły – 2001, nr 12, s. 18–19

92. Łysakowska M.: *Nauczyciel wobec integracji* // Nowe w Szkole – 2003, nr 5, s. 19–21
93. Łysek J.: *Nauczyciel w Unii Europejskiej* // Nauczyciel i Szkoła – 2002, nr 3/4, s. 16–24
94. Mach E.: *Szkolny wymiar wielokulturowości* // Forum Europejskie – 2002, nr 3, s. 85–102
95. Makiela Z.: *Współpraca euroregionalna – euroregiony na granicach Polski* // Geografia w Szkole – 2000, nr 5, s. 262–264
96. Maliszewski E.: *Działania europejskie w polskich szkołach* // Nowe w Szkole – 2002, nr 6, s. 6–9
97. Mastalerz T.: *Europejska lekcja* // Języki Obce w Szkole – 2002, nr 5, s. 113–114
98. Melosik Z., Śliwerski B., Szkudlarek T.: *Pedagogika i edukacja w jednoczącej się Europie* // Edukacja i Dialog – 2000, nr 7, s. 29–34
99. Minda T.: *Edukacja europejska przez zabawę* // Nauczanie Początkowe: kształcenie zintegrowane – 2004/2005, nr 1, s. 91–97
100. Mszyca M.: *Edukacja europejska* // Wychowanie w Przedszkolu – 2005, nr 4, s. 32(224)–34(226)
101. Muszyńska W.: *Zabawy, gry, ćwiczenia stosowane podczas realizacji edukacji europejskiej w klasach I-III* // Nauczanie Początkowe: kształcenie zintegrowane – 2004/2005, nr 1, s. 98–101
102. Nalaskowski A.: *Integracja a wychowanie* // Nowe w Szkole – 2003, nr 4, s. 21–24
103. Nowakowska D., Mrozińska R., Iwanowski S.: *Sportowe zmagania z Unią Europejską (zajęcia świetlicowe dla klas III-IV)* // Wszystko dla Szkoły – 2005, nr 6, s. 6–7
104. Nowak-Wójcik D., Mrozińska R., Iwanowski S.: *Sportowe zmagania z Unią Europejską* // Wszystko dla Szkoły – 2005, nr 6, s. 6–7
105. Ochmańska A.: *Ekologiczny pociąg do UE* // Nowe w Szkole – 2001–2002, nr 4, s. 19
106. Ogińska J.: *Europa w szkole* // Nowe w Szkole – 2002, nr 6, s. 14–15
107. Oniszewska E.: *Integracja z nami lub bez nas?* // Nowe w Szkole – 2003, nr 4, s. 10–12
108. Oniszewska E.: *Wymiar europejski w edukacji* // Nowe w Szkole – 2002, nr 6, s. 6–7
109. Pawelski L.: *Wykorzystać czas* // Kierowanie Szkołą – 2003, nr 4, s. 2–3
110. Pawłowska A.: *Europa bliżej nas* // Nowe w Szkole – 2002, nr 6, s. 10–11
111. Pawłowska A.: *Tacy jak my* // Nowe w Szkole – 2000/2001, nr 10, s. 10–11
112. Piotrowska A.: *Znaczenie muzyki i wychowania muzycznego w kulturze europejskiej* // Edukacja i Dialog – 2001, nr 1, s. 50–55
113. Plit F.: *Nowe wyzwanie dla nauczycieli geografii: Polska w Unii Europejskiej* // Geografia w Szkole – 2003, nr 5, s. 277–283

114. *Podstawa programowa kształcenia ogólnego – ścieżka edukacji europejskiej* // Edukacja Europejska – 2000, nr 1, s. 45–46
115. Popów M., Kreft M.: *Projekt zajęć pozalekcyjnych dotyczących integracji europejskiej* // Geografia w Szkole – 2000, nr 5, s. 262–264
116. Prusik M.: *O naszej pracy w Internecie* // Nowe w Szkole – 2000/2001, nr 10, s. 8–9
117. Przybysz A.: *O potrzebie edukacji europejskiej* // Edukacja i Dialog – 2004, nr 4, s. 45–49
118. Radosz W., Kurzak A., Konieczna J.: *Podróż bez biletu: scenariusz spotkania szkolnego w ramach edukacji europejskiej* // Wszystko dla Szkoły – 2004, nr 1, s. 7–9
119. Radosz W., Kurzak A., Konieczna I.: *Podróż bez biletu: scenariusz spotkania szkolnego w ramach edukacji europejskiej* // Wszystko dla Szkoły – 2004, nr 1, s. 7–9
120. Zubowicz R., Opala A.: *Edukacja europejska: zestawienie bibliograficzne w wyborze* // Biblioteka w Szkole – 2003, nr 10, s. 29–31
121. Repach E.: *Dlaczego i po co edukacja europejska?* // Nowe w Szkole – 1999/2000, nr 10, s. 10–12
122. Repach E.: *Z „Euro-quizem” do Europy* // Nowe w szkole – 2000/2001, nr 10, s. 4–5
123. Rodak B., Skólska M.: *Chcę być Europejczykiem: projekt debaty dla uczniów klas szkoły podstawowej oraz gimnazjalistów* // Edukacja i Dialog 2003, nr 5, s. 72–76
124. Rokita H.: *Zaniedbana edukacja* // Gazeta Szkolna – 2002, nr 7, s. 6
125. Romańczyk M.: *Podróż po Europie* // Poradnik Bibliotekarza – 2002, nr 3, s. 23–24
126. Rowicka K.: *Gra dydaktyczna „Poznajemy naszych sąsiadów”* // Lider – 2004, nr 7–8, s. 25
127. Rudaś A.: *„Edukacja międzykulturowa”: bibliografia w wyborze za lata 1990–2001* // Ruch Pedagogiczny – 2001, nr 3/4, s. 147–149
128. Rusaczyk J.: *Wielokulturowość w edukacji* // Nowa Szkoła – 2005, nr 5, s. 4–8
129. Sadowska M.: *Związek czyli unia: scenariusz zajęć zintegrowanych dla klasy III* // Życie Szkoły – 2005, nr 5, s. 28–35
130. Sarwińska M.: *Spółka z Unią Europejską* // Gazeta Szkolna – 2000, nr 12, s. 10
131. Scelina J.: *Działanie teatralne drogą ku rozpoznawaniu wspólnoty europejskiej* // Dyrektor Szkoły – 2002, nr 6, s. 17–18
132. Siebielec E., Kukawska-Żydek A.: *Irlandia – zielona wyspa* // Wychowanie w Przedszkolu – 2005, nr 2, s. 41(105)–44(108)
133. Sielatycki M.: *Inicjatywy Unii Europejskiej w dziedzinie edukacji* // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze – 2004, nr 5, s. 11–19

134. Sielatycki M.: *Kompetencje nauczyciela w Unii Europejskiej* // Gazeta Szkolna – 2005, nr 29–30, s. 1, 10–11
135. Sielatycki M.: *Szkolne kluby europejskie* // Edukacja i Dialog – 2003, nr 5, s. 72–77
136. Sielatycki M.: *Ścieżka edukacji europejskiej* // Edukacja i Dialog – 2003, nr 5, s. 50–55
137. Sikora-Banasik D.: *Języki obce w edukacji europejskiej dzieci w wieku wczesnoszkolnym* // Poliglota. Edukacja językowa dzieci – 2005, nr 2(2), s. 40–51
138. Skalska-Makara E., Dobrzycka E.: *Warsztaty – „Przyjazna Europa”* // Geografia w Szkole – 2003, nr 2, s. 81–83
139. Skoczyła-Krotka E.: *Współczesne wyzwania wobec nauczania języków obcych dzieci* // Poliglota. Edukacja językowa dzieci – 2006, nr 1(3), s. 5–9
140. Soroka G., Ogonowska U.: *Edukacja europejska – metodami aktywizującymi* // Nowe w Szkole – 2002, nr 7–8 [Dodatek : Co głowa – to pomysł, s. I–III]
141. Sroka K.A.: *A Europa wciąż przed nami* // Nowe w Szkole – 2000/2001, nr 10, s. 6–10
142. Stażyński W.: *Dlaczego TAK dla Unii* // Edukacja i Dialog – 2003, nr 5, s. 2–3
143. Straszewski P.: *Europeizując swoją szkołę* // Kierowanie Szkołą – 2002, nr 6, s. 2–3
144. Strzelecka B.: *Europa w szkole* // Nowe w Szkole – 1999/2000, nr 10, s. 17–18
145. Strzyżewska E., Hincman I., Chyl J.: *Klub Europejski: scenariusz spotkania otwartego* // Wszystko dla Szkoły – 2001, nr 12, s. 20–21
146. Suchoński A.: *Materiały dydaktyczne wspomagające edukację europejską* // Wiadomości Historyczne – 2002, nr 2, s. 83–84
147. Suchoński A.: *Materiały dydaktyczne wspomagające edukację europejską* // Wiadomości Historyczne – 2002, nr 2, s. 83–84
148. Szwoch E.: *Unijna półka w bibliotece* // Edukacja i Dialog – 2003, nr 5, s. 77–78
149. Ślipko B.: *Metoda projektów w edukacji europejskiej* // Nowe w Szkole – 2000/2001, nr 10, s. 13–14
150. Ślusarz M., Cieślak E.: *Mały Europejczyk – konkursy wiedzy o Unii Europejskiej* // Nauczanie Początkowe – 2004/05, nr 1, s. 42–45
151. Ślusarz M., Cieślak E.: *Mały Europejczyk: konkursy wiedzy o Unii Europejskiej* // Nauczanie Początkowe: kształcenie zintegrowane – 2004/2005, nr 1, s. 42–45
152. Ślusarz M., Cieślak E.: *Poznajemy wybrane kraje Unii Europejskiej: karty pracy* // Nauczanie Początkowe: kształcenie zintegrowane – 2004/2005, nr 1, s. 79–90
153. Śnieżyński M.: *Edukacyjne zadania i wyzwania w dobie integrującej się Europy* // Nowa Szkoła – 2003, nr 4, s. 6–10
154. Tomasik P.: *Edukacja europejska na lekcjach religii* // Katecheta – 2002, nr 6, s. 3–8
155. Tomaszewska B.: *Nauczyciel o edukacji europejskiej* // Nowe w Szkole – 2000/2001, nr 10, s. 2–3.
156. Tomczyk R.: *Edukacja europejska w szkole* // Życie Szkoły – 2002, nr 3, s. 156–157

157. Wajszczuk J.: *Podróż po Europie – Francja* [klasa III szkoła podst.] // *Życie Szkoły* – 2004, nr 5, s. 23–28
158. Wal I.: *Edukacja europejska w szkolnym programie wychowawczym* // *Kierowanie Szkołą* – 1999/2000, nr 10, s. 2–4
159. Wal I.: *Gra dydaktyczna z zakresu edukacji europejskiej „Eurofilatelista”* // *Geografia w Szkole* – 2001, nr 1, s. 22–23
160. Wal I.: *Jak planować edukację europejską w szkole?* // *Kierowanie Szkołą* – 2002, nr 6, s. 1–2
161. Wal I.: *Edukacja europejska: Hasło w Encyklopedii Pedagogicznej* // *Nowe w Szkole* – 2004, nr 5, s. 12–13
162. Wal I.: *Kompedium wiedzy o edukacji europejskiej* // *Dyrektor Szkoły* – 2004, nr 1, s. 39–41
163. Wal I.: *Szkolne Kluby Europejskie* // *Dyrektor Szkoły* 2004, nr 5, s. 13–14
164. Walczak M.: *Unia Europejska* // *Języki Obce w Szkole* – 2002, nr 5, s. 91–94
165. Wasilewska L.: *Udział rodziców w realizacji polityki edukacyjnej w krajach Unii Europejskiej* // *Dyrektor Szkoły* – 2001, nr 10, s. 33–34
166. Wężyk B.: *Spacer do Unii* // *Nowe w Szkole* – 2003, nr 5, s. 9–12
167. Wielowiejski A.: *Edukacja europejska w szkole* // *Nowe w Szkole* – 1999/2000, nr 10, s. 7–9
168. Wiercicka K.: *Do Unii przez matematykę* // *Nowe w Szkole* – 2004, nr 4, s. I–II
169. Wiktorowicz B.: *Unia bez tajemnic: konkurs w gimnazjum* // *Biblioteka w Szkole* – 2003, nr 5, s. 22
170. Wilczak M.: *Jesteśmy w zjednoczonej Europie* // *Nowe w Szkole* – 2003, nr 5, s. 8–9
171. Wilczewska E.: Tomaszewska B.: *Bogactwo języków – bogactwem Europy: konkurs czytelniczy* // *Biblioteka w Szkole* – 2002, nr 4, s. 10
172. Wilk M.: *Nasi sąsiedzi: propozycja zajęć* // *Biblioteka w Szkole* – 2003, nr 4, s. 14–15
173. Witek K.: *Co Polska szkoła wniesie do UE?* // *Kierowanie Szkołą* – 2003, nr 4, s. 4–5
174. Witek S.: *W naszym klubie* // *Nowe w Szkole* – 2003, nr 3, s. 10–11
175. Witkowska M.: *Poznajemy kraje Unii Europejskiej: metoda projektu w kształceniu zintegrowanym* // *Wszystko dla Szkoły* – 2004, nr 1, s. 6–7
176. Wojciechowska A., Kwiatkowska I.: *Konkurs wiedzy o Unii Europejskiej* [dla III klasy szk. podstawowej] // *Życie Szkoły* – 2004, nr 5, s. 29–33
177. Woźniak B.: *Scenariusz prezentacji Hiszpanii w ramach edukacji europejskiej* // *Wszystko dla Szkoły* – 2002, nr 12, s. 11–12
178. Wygocka M.: *Korzenie zjednoczonej Europy* // *Nowe w Szkole* – 2002, nr 11, s. 12–13

179. Wytryszek H.: *Edukacja europejska „Jak uczyć dzieci integracji europejskiej w nauczaniu zintegrowanym”* // Biuletyn Piłskiej Oświaty WOM – 2005, nr 1, s. 23–25
180. Zajdel K.: *Do Europy... przez kuchnię* // Nowe w Szkole – 2000/2001, nr 10, s. 29
181. Zakroczyńska K.: *Edukacja europejska w szkole* // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze – 2000, nr 2, s. 7–9
182. Zawadowska J.: *Opieka pozalekcyjna w Europie* // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze – 2001, nr 1, s. 48–49, 60
183. Ziarnik J.: *Europa czy Ameryka?* // Nowe w Szkole – 2000/2001, nr 10, s. 28
184. Zielińska B., Niedzielska D.: *Festa Italiana, czyli „Dzień włoski” w szkole* // Biblioteka w Szkole – 2002, nr 12, s. 16
185. Zielińska M.: *Przepis na Klub Europejski* // Gazeta Szkolna – 2001, nr 40, s. 14
186. Zielińska R.: *Klub Europejski w szkole* // Nowe w Szkole – 2001/2002, nr 2, s. 13–15
187. Żądło B., Garstka B.: *„ABC Unii Europejskiej”: szkolny turniej dla klas nauczania zintegrowanego* // Wszystko dla Szkoły – 2005, nr 2, s. 9–10

Opracowania zwarte

1. Braun M., Popiel A.: *Uczeń i szkoła w edukacji europejskiej: materiały pomocnicze w zakresie edukacji dla nauczycieli i uczniów szkół podstawowych* – Toruń: Wydaw. BEA, 2005
2. *Edukacja europejska w zreformowanej szkole*, red. St. Bednarek – Wrocław: DTSK Silesia, 2000
3. *Edukacja w jednoczącej się Europie (wybrane aspekty)*, red. W. Szlufik, U. Ordon, A. Siedlaczek-Szwed, E. Skoczylas-Krotla – Częstochowa: Wyd. AJD, 2003
4. *Edukacja w procesie integracji europejskiej*, red. H. Konopka – Białystok: Dom Wydawniczy Benkowski, 2003
5. Fechner-Sędzicka I., Głowczewska D.: *111 zabaw w edukacji europejskiej (edukacja europejska w szkole podstawowej)* – Toruń: Wydaw. Aker, 2003
6. Gajek E.: *Edukacja językowa w Unii Europejskiej: informator i przewodnik internetowy dla nauczycieli* – Warszawa: Fraszka Edukacyjna, 2004
7. Kaczmarek T., Parysek J.J.: *Nasza Europa: podręcznik edukacji europejskiej* – Poznań: Wydaw. MPi2, 2002
8. Mroczkowska M.: *Podróż za 1 euro: wszystko o zjednoczonej Europie dla uczniów szkół podstawowych* – Warszawa: ARTE, 2003
9. Mroczkowska M.: *Zaczarowana lekcja w Europie: wszystko o nauce, zabawie, i tradycjach w krajach Unii Europejskiej* – Warszawa: ARTE, 2004
10. *Nauczyciel i uczeń w edukacji zintegrowanej w klasach I–III*, red. I. Adamek – Kraków: Wyd. Nauk. Akademii Pedagogicznej, 2001

11. Ordon U, Skoczylas-Krotla E.: *Edukacja w perspektywie integracji europejskiej*, [w:] *Tradycja i współczesność w edukacji dzieci i dorosłych*, red. E. Skoczylas-Krotla, S. Podobiński i W. Szlufik – Częstochowa: Wyd. AJD, 2001–2002, s. 479–485
12. Ordon U.: *Nauczyciel w przestrzeni edukacyjnej jednoczącej się Europy* – Częstochowa: Wyd. AJD, 2007
13. *Pedagogika i edukacja wobec nowych wspólnot i różnic w jednoczącej się Europie: materiały z IV Ogólnopolskiego Zjazdu Pedagogicznego*, red. E. Malewska, B. Śliwerski – Kraków: Oficyna Wydaw. „Impuls”, 2002
14. *Polacy wśród Europejczyków: wartości społeczeństwa polskiego na tle innych krajów europejskich*, red. A. Jasińska-Kania, M. Maroda – Warszawa: Wydaw. Naukowe Scholar, 2002
15. *Poznajemy kraje Unii Europejskiej: edukacja europejska w szkole podstawowej*, red. I. Fechner-Sędzicka – Toruń: Aker, 2003
16. Ruchniewicz K.: *Edukacja europejska. Europa daleka czy bliska?* – Warszawa: Polskie Przedsiębiorstwo Wydaw. Kartograficznych, 2002
17. Skoczylas-Krotla E.: *Nauczanie bilingwalne w integrującej się Europie*, [w:] *Edukacja w jednoczącej się Europie (wybrane aspekty)*, red. W. Szlufik, U. Ordon, A. Siedlaczek-Szwed, E. Skoczylas-Krotla – Częstochowa: Wyd. AJD, 2003, s. 151–154
18. Skoczylas-Krotla E.: *Przez folklor do wielokulturowej Europy*, [w:] *Edukacja wobec wielokulturowości*, red. M. Janukowicz, K. Rędziński – Częstochowa: Wyd. AJD, 2002, s. 169–172
19. Skoczylas-Krotla E.: *Wielokulturowość wyzwaniem współczesnej edukacji elementarnej*, [w:] *Wielokulturowość w przestrzeni edukacyjnej*, red. K. Rędziński, I. Wagner – Częstochowa: Wyd. AJD, 2006/2007, s. 85–91
20. Sobieska J.: *Testy o Unii Europejskiej (500 pytań z odpowiedziami)* – Warszawa: Studio EMKA 2003
21. *Szkola: edukacja europejska*, red. J. Kropiwnicki – Jelenia Góra: Wydaw. Nauczycielskie, 2002
22. *Wielokulturowość w przestrzeni edukacyjnej*, red. K. Rędziński, I. Wagner – Częstochowa: Wyd. AJD, 2006/2007

Edyta Sadowska

